

understanding of the content of qualifications at the bachelor's and master's degrees in terms of learning outcomes were actualized in Ukrainian studies whose purpose was to develop different models of competences. It is stressed here that the importance of such studies and documents that are being developed with their account, has adequate interpretation of the meaning of concepts according to the meaning of the concepts of national pedagogical area. Competence in our understanding – a rate determined in relation to life long learning, which is set by educational standards and used to form the requirements for learning outcomes. Competent – a personal quality integrated entity (his capital), which is being developed during the learning process, and has finally been formed during practice and provides competence building approach to solving professional tasks. Competent is a personal valuable characteristic. Competences of individual are his personal capital and learning outcomes in various forms of formal, non-formal and in-formal education. Competence building approach is an approach aimed at upbringing a competent person.

Keywords: *competence building approach; competence; competences; competent; learning outcomes.*

Рецензенти

Чернуха Н. М. – д. п. н., проф.

Мартиненко С. М. – д. п. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 01.04.15

Прийнято до друку 23.04.15

УДК 378:37.014

Л. М. Гриневич

ORCID ID 0000-0001-7399-9087

ПОНЯТТЯ «ОСВІТА», «РОЗВИТОК ОСВІТИ», «ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА» В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

У статті розкрито зміст понять «освіта», «розвиток освіти», «освітня політика». Проаналізовано категорії «глобальна освіта», «освіта протягом життя», «формальна освіта», «інформальна освіта». Виходячи з того, що розвиток освіти тісно пов'язаний з політикою держави, охарактеризовано особливості змістового наповнення поняття «освітня політика», визначено її суб'єкти та об'єкти. Поруч з цим розглянуто категорію «державна освітня політика», що інтегрує в собі внутрішні характеристики таких понять, як «політика», «державна політика», «освіта».

Ключові слова: *євроінтеграційні тенденції; освіта; освітня політика; розвиток освіти; тенденції.*

Вступ. Розвиток понятійно-категоріального апарату педагогіки наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. відображає проблеми освіти, дозволяє усвідомити зміни, що віддзеркалюють тенденції її розвитку. З'ясування змістового наповнення понять «освіта», «розвиток освіти», «освітня політика» стало предметом наукових досліджень Л. Антошкіної, В. Береки, В. Журавського, В. Кременя, О. Кукліна, В. Лугового, Т. Лукіної, В. Огаренка, В. Огнев'юка, С. Сисоевої, І. Тимошенкової та ін. Відзначаючи вагомий доробок науковців, водночас слід зауважити, що у переважній більшості досліджень зазначені поняття розглядаються відокремлено одне від одного. З огляду на це вважаємо за необхідне здійснити цілісний, системний аналіз змісту досліджуваних категорій.

Мета статті – розкрити змістове наповнення понять «освіта», «розвиток освіти», «освітня політика».

Сутнісні характеристики понять «освіта», «розвиток освіти». Категорія «освіта», мабуть, чи не одна з найбільш досліджених, хоча кожний з авторів, який звертається до висвітлення її сутності, основної мети і завдань, зосереджує

увагу на різних ознаках досліджуваного явища, виокремлюючи нові нюанси. У найбільш широкому сенсі під терміном «освіта» розуміють спеціальну сферу соціального життя, унікальну систему, своєрідний соціокультурний феномен, який сприяє нагромадженню знань, умінь і навичок, інтелектуальному розвитку людини. Це «процес та результат засвоєння особистістю певної системи наук, знань, практичних умінь і навичок та пов'язаного з ними того чи іншого рівня розвитку її розумово-пізнавальної і творчої діяльності, а також моральної культури, які у своїй сукупності визначають соціальне обличчя й індивідуальну своєрідність цієї особистості» (Енциклопедія освіти, 2008, с. 614).

Найбільшого визнання набули підходи до розгляду освіти за такими аспектами, як: 1) процес, тобто цілісна єдність навчання, виховання, розвитку, саморозвитку особистості, збереження культурних норм з орієнтацією на майбутній стан культури, створення умов для повноцінної реалізації внутрішнього потенціалу індивіда та його становлення як інтегрованого члена суспільства, виконуючи функцію наступності

покоління; 2) соціокультурний інститут, який сприяє економічному, соціальному, культурному функціонуванню й удосконаленню суспільства за допомогою спеціально організованої цілеспрямованої соціалізації та інкультурації окремих індивідів, вираженому в системі, що містить освітні установи, органи управління ними, освітні стандарти, які забезпечують їхнє функціонування і розвиток (Енциклопедія освіти, 2008, с. 165). Отже, нині поняття «освіта» розуміється широко та окреслюється різними контекстами: освіта – цінність (державна, суспільна, особистісна); система різноманітних навчальних закладів і освітніх установ; особливий процес; різнорівневий результат; соціокультурний феномен; соціальний інститут, що впливає на стан свідомості суспільства.

Про підвищення інтересу до розвитку освіти свідчить виникнення нового напрямку – освітологія, запропонованого В. Огнев'юком, як «інтегрований науковий напрям пізнання сфери освіти» (Огнев'юк В. О., 2009, с. 2). Наголошуючи на людинотворчій функції освіти, В. Огнев'юк наголошує на тому, що освіта все більше стає провідним феноменом культури, виховним фактором, зорієнтованим на утвердження особистісних першооснов у людині (Огнев'юк В. О., 2003, с. 17). С. Сисоева об'єктом дослідження освітології визначає відкриту систему – систему освіти, яка є «...своєрідною освітньою синергетикою для дослідження сфери освіти», «носить міждисциплінарний характер дослідження (...), водночас виступаючи самостійним науковим напрямом» (Сисоева С. О., 2011, с. 8-9).

Понятійне поле «освіта» формується з лексичних одиниць, що складають цілісне уявлення про досліджуваний феномен. Такими смислоутворюючими одиницями вважаємо атрибутивні словосполучення, які виконують когнітивну і описову функції, – глобальна, формальна, інформальна освіта, освіта протягом життя. *Глобальна освіта*, за визначенням В. Огнев'юка, полягає у підготовці молоді до корисної та ефективної діяльності в суспільстві та постійно змінюваному світі. Спираючись на концепцію глобальної освіти, в основі якої знаходиться пріоритет загальнолюдських цінностей, дослідник визначає основні складові змісту глобальної освіти, а саме: загальнолюдські цінності та культури різних країн, глобальні системи (економічні, політичні, екологічні тощо), глобальні проблеми (права людини, збереження миру тощо), світова історія (Огнев'юк В. О., 2013).

Освіта протягом життя – цілеспрямований процес розвитку і виховання особистості шляхом реалізації освітніх програм та послуг, здійснення освітньо-інформаційної діяльності в межах та поза межами загальної середньої, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти. Формальна освіта спрямована на одержання або зміну освітнього рівня та кваліфікації в навчальних закладах та

установах освіти згідно з визначеними освітньо-професійними програмами і терміном навчання, заходами державної атестації, що підтверджується отриманням відповідних документів про освіту. Натомість інформальна освіта – зовні не організована, тобто неофіційна, самоорганізована освіта (самоосвіта).

Поняттю «розвиток освіти» у вітчизняних дослідженнях не приділено належної уваги. Так, О. Вишневський, аналізуючи зміст поняття «розвиток», його складовими називає цінності, що слугують переважно власним цілям людини і забезпечують успіх її життєдіяльності. Діяльнісний підхід, на думку науковця, дає можливість виділити щонайменше три головні групи цінностей і відповідно три напрями процесу розвитку: цілі й мотиви, що спонукають (чи змушують) людину до дії, народжують потреби і «прагнення діяти»; інтелектуальні чинники, що забезпечують усвідомлення потреби та процесу самої дії; в) вольові чинники, які перетворюють потребу і задум на процес. О. Вишневський вважає, що до запропонованих основних груп цінностей можна додати також широку сферу індивідуальних периферійних якостей людини (самовпевненість, точність, працьовитість, ідеалізм, оптимізм, амбітність, почуття гумору тощо) та вихованість людини, що в сукупності складають характер, яким визначаються і процес, і наслідки діяльності, а відтак – і саме життя людини (Сучасний словник із суспільних наук, 2006, с. 328).

Аналіз поняття «освітня політика». Виходячи з того, що розвиток освіти тісно пов'язаний з політикою держави, необхідно проаналізувати поняття «освітня політика».

Уперше про необхідність проведення дослідження у сфері «politics of education» було зазначено у 1959 р. американським професором Т. Еліотом. Ця ініціатива була зумовлена тим, що на той час у середовищі дослідників, зацікавлених політико-освітньою проблематикою, досить стійким було усвідомлення того, що політичні проблеми або ігнорувались, або неадекватно інтерпретувались ученими-філософами, істориками, соціологами та розробниками проблем економіки освіти. В. Андрущенко та В. Савельєв стверджують, що термін «освітня політика» українською мовою може відповідати принаймні трьом англійським варіантам – «education(al) politics», «education(al) policy» та «education politics and policy». Буквальний переклад останнього варіанту звучить як «освітня політика і політика». Водночас слова politics та policy в англійській мові мають різне смислове навантаження, хоча перекладаються українською як «політика» (Андрущенко В. П., Савельєв В. Л., 2010, с. 5). Трактуючи освітню політику, зокрема у сфері вищої освіти, бере до уваги застосування таких інструментів, як регулювання (економічне, соціальне та саморегу-

лювання), що передбачає різноманітні методи – від адміністративних до ринкових, надання послуг, насамперед, освітніх (Андрущенко В. П., Савельєв В. Л., 2010, с. 14).

Освітня політика включає у себе три найважливіші елементи: *нормативно-правову* політику як визначення меж поведінки суб'єктів освітнього процесу та меж їх компетенцій; *культурно-ідеологічну* політику, що визначає орієнтації суспільної свідомості, які впливають на вибір рішення; *фінансову* політику, спрямовану на розподіл і використання засобів, які виділяються на освітні потреби.

Суб'єкти освітньої політики – індивід, соціальні спільноти (нація, професійні групи, еліти) та соціальні інститути (держава, політичні партії та рухи, профспілки, групи інтересів тощо). Об'єкт освітньої політики – освіта як суспільне благо, як інтелектуальний і матеріальний ресурс суспільства, як система освітніх інституцій. Тип освітньої політики визначається характером соціально-економічних та політичних відносин у суспільстві, якістю еліт, домінуючою політичною культурою, національними освітніми традиціями (Енциклопедія освіти, 2008, с. 623).

Н. Шульга стверджує, що термін «державна освітня політика» інтегрує в собі внутрішні характеристики таких понять, як «політика» (організаційна, регулятивна і контролююча сфера суспільства, орієнтована на досягнення певних цілей, утримання досягнутого та адекватну його реалізацію), «державна політика» (офіційні дії держави), «освіта» (процес і результат оволодіння індивідом певної системи наук, знань, практичних умінь; соціокультурний інститут, завдяки діяльності якого забезпечується соціальне, культурне функціонування й удосконалення суспільства). Державна освітня політика – це офіційно визначена, організована й цілеспрямована діяльність держави та підпорядкованих їй установ, спрямована на функціонування і подальший розвиток системи освіти як провідного інституту демократичного суспільства (Шульга Н. Д.).

Виокремлюють етапи становлення та розвитку освітньої політики в Україні (Прокопенко Л. Л.):

- перший (інституційний) – найбільш тривалий у часі: від виникнення людського суспільства на території України до утворення Давньоруської держави (IX ст.); відбувається становлення освіти як соціального інституту; змінюється і суб'єктність здійснення освітньої політики;

- другий етап – розпочинається з утворенням Давньоруської держави і триває до другої половини XVIII ст. Освітня політика на цьому етапі має як загальні риси, так і певні відмінності, обумовлені особливостями історичного розвитку України. На цьому етапі освітня політика будувалась з урахуванням нагальних потреб держави, специфічних рис навчання і виховання кожної з основних соціальних груп, які склалися у феодаль-

ному суспільстві. Однак державні потреби в освіті задовольнялися без створення світської системи освіти; основний зміст державної освітньої політики обмежувався захистом університетів, академій та їх корпорацій, а також державним регулюванням освітньої діяльності, яка полягала у видачі дозволів та привілеїв на навчальні заклади церковним громадам, магістратам, приватним особам тощо;

- третій етап – охоплює період з другої половини XVIII ст. і початку XX ст. Оскільки головною метою державної освітньої політики у XVIII – I пол. XIX ст. було, передусім, надання якісної освіти привілейованим станам і забезпечення кадрових потреб державного апарату, армії, то основна увага приділялася розвитку університетів, гімназій, спеціальних військових навчальних закладів;

- четвертий етап – це період 1917-1991 рр. У радянський період основні засади освітньої політики визначалися переходом від поліцентризму до повної державної монополії у сфері освіти всіх рівнів. Це обумовлювалося тим, що освіта розглядалась як «провідник ідейного, організаційного та виховного впливу партії», засіб виховання нової людини і формування спеціаліста нового типу, потужний чинник прискорення економічного розвитку країни. Водночас високий рівень ідеологізації навчання, централізація управління і жорстка регламентація навчального процесу, певною мірою екстенсивний шлях розвитку системи освіти негативно позначилися на її стані. Різко скоротилась сфера застосування української мови, особливо у вищій школі. Значною мірою, унаслідок непродуманої кадрової політики, прорахунків в економічному стимулюванні висококваліфікованої і ефективної праці, «зрівнялівки», була порушена мотивація до успішного навчання;

- п'ятий етап – розпочинається із серпня 1991 р., після отримання Україною незалежності. У цей період перебудови все активніше почало ставитися питання про необхідність змін у державній освітній політиці і глибокого реформування системи освіти. За визначенням Г. Стасюка, формування сучасної державної освітньої політики в Україні має відбуватися за такими етапами: окреслення принципів завдань, перспективних і найближчих цілей, які повинні бути досягнуті до конкретного терміну; вироблення методів, засобів та форм діяльності; вибір організацій, інституцій, за допомогою яких буде втілюватися діяльність і можуть бути досягнуті поставлені цілі; підбір та працевлаштування кадрів, здатних зрозуміти і виконати поставлені завдання (Стасюк Г. Є., 2014, с. 544-545).

Я. Мельник, визначаючи тенденції розвитку державної освітньої політики в Україні, виокремлює основні тенденції розвитку державної освітньої політики на сучасному етапі. До них, на думку дослідниці, належать, насамперед, демократизація, децентралізація, дитиноцентризм, технологізація

освітнього процесу або практична спрямованість навчання. Якраз вони найбільш повно відтворюють ті зміни, які характерні сьогодні для розвитку освітньої політики в Україні (Мельник Я. В.).

Базові напрями європейської освітньої політики визначаються міністрами освіти країн ЄС у 1971 р. З 1976 р. Рада міністрів освіти ЄС затверджує першу освітню програму, сконцентровану на шести темах: створення відповідних умов для отримання загальної та професійної освіти емігрантами та їхніми сім'ями; краще взаємне пізнання європейських освітніх систем, розвиток освітньої компаративістики (порівняльної педагогіки); накопичення фундаментальної документації та статистики, для чого й була створена система EURYDICE; співпраця в галузі вищої школи; розвиток навчання іноземним мовам; рівність шансів у доступі до всіх форм шкільництва. Освітня політика розглядається для країн Євросоюзу під впливом процесів європеїзації та глобалізації. Як засвідчує проведений аналіз, одним із головних аспектів впливу глобалізації на розвиток освітніх процесів є саме політичний аспект. Яскравим проектом трансформації розвитку освітньої політики під впливом глобалізаційних процесів у країнах світу стала програма «Освіта для всіх» (Education for All, EFA).

До кінця 80-х рр. XX ст. становлення освітньої політики країн Європейського співтовариства відбувалося передусім на національних рівнях. Відповідальність за зміст навчання й організацію освіти повністю входило до функцій держави. Пріоритети освітньої політики країн Європейського Союзу визначаються такими базовими принципами розбудови єдиного європейського освітнього простору:

- полікультурна Європа – розвиток Європейського виміру в навчанні; сприяння вивченню іноземних мов; урахування різноманітних національних підходів в освіті і професійній підготовці;
- мобільна Європа – формування системи взаємовизнання дипломів; підтримка обмінів викладачами, учнями, студентами й адміністративним кадрами; прийняття процедури, яка дасть змогу вчителям тимчасово працювати в різних державах ЄС;
- Європа професійної підготовки для всіх – рівний доступ усіх дітей до високоякісної освіти; вжиття заходів щодо боротьби з відсівом школярів;
- Європа навичок – підвищення якості базової освіти, приведення системи підготовки молоді у відповідність з економічними, технологічними та соціокультурними потребами розвитку суспільства; удосконалення всіх секторів освіти, зокрема технічної професійної та вищої; поліпшення базової підготовки й перепідготовки педагогічних кадрів;
- Європа, відкрита для світу, – зміцнення зв'язків з іншими державами, співробітництво з міжнародними організаціями (Resolution of the

Council and the Council and the Ministers of Education Meeting Within the Council on the European Dimension in Education, 1992-1993, p. 31-32).

О.Ковальчук, спираючись на низку документів, визначає цілі формування європейської освітньої політики, серед яких: заохочення отримання нових знань (визнання навичок мобільності, мультимедійних навчальних програм); забезпечення співпраці шкіл та ділових кіл (підготовка кадрів, професійна підготовка); боротьба із соціальним відчуженням (школи другого шансу (second chance schools), європейські добровільні освітні послуги); знання трьох мов спільноти; розміщення капіталовкладень та інвестицій у підготовку кадрів на рівноправній основі (Ковальчук О. С.).

Оскільки освітня політика явище динамічне, рухливе, залежне від багатьох чинників вважаємо, що вагомою характеристикою буде використання поняття «тенденція», що, як правило, трактується як основний напрям, той, що є провідним у розвитку людини, спільноти, суспільства або соціальних, психологічних, економічних та інших процесів. Тенденція відображає закономірності розвитку природних процесів, їх рух відповідно до визначених законів і принципів. Іноді тенденцію розуміють як прагнення до певної мети, схильність до чогось. Виявлення тенденції розвитку учнів або конкретного педагогічного процесу (системи) допомагає коригувати цей розвиток, планувати його, створювати умови для отримання ефекту. Знання тенденцій, з позицій управління, є передбачення подій, що виступає необхідною умовою будь-якого педагогічного проектування.

Проблема тенденцій розвитку освіти у різних її напрямках є предметом дослідження багатьох науковців. Уперше системне дослідження проблеми тенденцій розвитку педагогічної освіти в Україні було проведено В. Луговим. Тенденції в освіті, зазначає автор, «постають не безжально-конгломератним набором, а упорядковано-ієрархічним системним утворенням» (Луговий В. І., 1994, с. 77). Згодом окремі аспекти тенденцій розвитку освіти періодично виступали об'єктами досліджень таких науковців, зокрема, розвиток: педагогічної освіти вчителів у Польщі (Шемпрух І., 2001); етнопедагогіки кримськотатарського народу (Хайруддінов М., 2003); неперервної освіти в країнах Східної Європи II пол. XX ст. (Десятов Т., 2006); шкільної екологічної освіти в країнах євроатлантичного регіону у II пол. XX – на поч. XXI ст. (Червонецький В., 2007); освіти дорослих у скандинавських країнах II пол. XX ст. (Огієнко О., 2009); ідей педагогічної майстерності вчителя: теорія і практика (середина XVI – кінець XX ст.) (Лавріненко О., 2009); освіти другої половини XIX століття в педагогічних концепціях слов'янознавців Лівобережжя (Демченко Н., 2012); державної освітньої політики в Україні (Мельник Я., 2012); українського шкільництва в Росії (1917-2010 рр.) (Пономаревський С., 2013); педагогічної освіти

країн Європейського Союзу (Кристопчук Т., 2014); освіти дорослих (Архипова С., 2014).

Як зазначає В. Луговий, окремі дослідники при спробі встановити освітні тенденції спираються на емпіричні спостереження і представляють тенденції еkleктично – безсистемно, майже не обґрунтовуючи їх теоретично. Крім того, у вітчизняній науковій літературі, на відміну від зарубіжної, за тенденції розвитку часто видається динаміка будь-яких процесів, навіть тих, що ведуть до руйнування й розпаду освітньої системи (Луговий В. І., 1994, с. 77).

Теоретичний аналіз наукових публікацій дає можливість зробити припущення, що окремі вітчизняні дослідники, розкриваючи проблему інтеграції та інтеграційних процесів у контексті залучення України до європейського освітнього простору, використовують визначення «євроінтеграційні процеси» для позначення євроінтеграційних тенденцій. Не приділялася увага як у вітчизняних, так і зарубіжних дослідженнях визначення такого поняття, як «євроінтеграційні тенденції», що виступає проблемою подальших наукових досліджень.

Висновки. Проведений аналіз дав можливість згрупувати поняття, провідним компонентом яких є концепт («стрижень») «розвиток освіти». До *першої групи* увійшли поняття, які розкривають специфіку освіти: «глобальна освіта», «формальна освіта», «інформальна освіта», «освіта протягом життя», «педагогічна освіта». *Другу групу* репрезентують поняття, що відображають стратегічні напрямки розвитку освіти: «освітня політика», «державна освітня політика», «освітня політика Європейського Союзу», «модель європейської освітньої політики», «суб'єкти реалізації освітньої політики». До *третьої групи* включено поняття, в яких простежується зв'язок між подіями, спричиненими соціально-економічними трансформаціями європейського і українського суспільства ХХ – початку ХХІ ст., а саме: «тенденції», «субтенденції», «євроінтеграційні тенденції розвитку освіти», «розвиток освіти в Україні в контексті європейських інтеграційних процесів».

Література

1. **Андрущенко В. П., Савельєв В. Л.** Метаморфози освітнього планування (огляд концептуального дискурсу перед сьогодишнього дня) / В. Андрущенко, В. Савельєв // Вища освіта України. – 2010. – №3. – С. 5-14.
2. **Енциклопедія освіти** / Акад. пед. наук України; відп. ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. **Ковальчук О. С.** Формування освітньої політики країн Євросоюзу під впливом процесів глобалізації та європеїзації [Електронний ресурс] / О. С. Ковальчук. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer32/1059.pdf>
4. **Луговий В. І.** Педагогічна освіта в Україні: структура, функціонування тенденцій розвитку / В. І. Луговий; за заг. ред. акад. О. Г. Мороза. – К.: МАУП, 1994. – 196 с.
5. **Мельник Я. В.** Тенденції розвитку державної освітньої політики в Україні [Електронний ресурс] / Я. В. Мельник. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-3/doc/2/04.pdf>
6. **Огнев'юк В. О.** Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку (світоглядно-методологічний аспект): автореф. дис. ... докт. філос. наук: 09.00.03 / Віктор Олександрович Огнев'юк. – К., 2003. – 35 с.
7. **Огнев'юк В. О.** Реформування – як сутнісна характеристика сучасної освіти / Віктор Огнев'юк // Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія: монографія / за ред. В. Г. Кременя, Т. Левовицького, В. О. Огнев'юка, С. О. Сисоевої. – К.: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2013. – С. 61-106.
8. **Огнев'юк В. О.** Філософія освіти в структурі наукових досліджень феномену освіти / В. О. Огнев'юк // Шлях освіти. – 2009. – №4. – С. 2-6.
9. **Прокопенко Л. Л.** Державна освітня політика: історико-теоретичний аспект / [Електронний ресурс] / Леонід Прокопенко. – Режим доступу: <http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02%282%29/Prokopenko.pdf>
10. **Сисоева С. О.** Освіта як об'єкт дослідження / С. О. Сисоева // Шлях освіти. – 2011. – № 2. – С. 5-11.
11. **Стасюк Г. Є.** Сучасні тенденції розвитку державного управління освітою / Геннадій Стасюк // Четвертий Український педагогічний конгрес: [зб. наук. пр.]. – Львів: Сполом, 2014. – С. 542-547.
12. **Сучасний словник із суспільних наук** / за ред. О. Г. Данильяна, М. І. Панова. – Х.: Прапор, 2006. – 432 с.
13. **Шульга Н. Д.** Сутнісні характеристики поняття «державна освітня політика» [Електронний ресурс] / Н. Д. Шульга // Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Shulga.pdf>
14. **Resolution of the Council and the Council and the Ministers of Education Meeting Within the Council on the European Dimension in Education** (24 May 1988) // ATEE News. – 1992/1993. – №38/39. – P.31-32.

References

1. **Andrushchenko, V. P., Saveliev, V. L.** (2010). Metamorphosis of educational planning (review of conceptual discourse before today). *Vyshcha osvita Ukrainy*, №3, 5-14 (in Ukrainian).
2. **Encyclopedia of education** (2008). Akad. ped. nauk Ukrainy, V. H. Kremen (Ed.). K.: Yurinkom Inter, 1040 (in Ukrainian).

3. **Kovalchuk, O. S.** Developing of educational policies of the European Union under the influence of globalization and Europeanization. Retrieved from: <http://www.sworld.com.ua/konfer32/1059.pdf> (in Ukrainian).
4. **Luhovyi, V. I.** (1994). Teacher Education in Ukraine: the structure, the function of development trends. O. H. Moroz (Ed.). K.: MAUP, 196 (in Ukrainian).
5. **Melnyk, Ya. V.** Trends in the national education policy of Ukraine. Retrieved from: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-3/doc/2/04.pdf> (in Ukrainian).
6. **Ohneviuk, V. O.** (2003). Education in the value system of sustainable human development (ideological and methodological aspects). Extended abstract of Doctor's thesis. K, 35 (in Ukrainian).
7. **Ohneviuk, V. O.** (2013). Reforming as the essential characteristic of modern education. Educational reform: mission, reality, reflection, monograph. *refleksii: monohrafiia*. (Eds.) V. H. Kremenia, T. Levovytskoho, V. O. Ohneviuka, S. O. Sysoievoi. K.: TOV «Vydavnyche pidpriemstvo «EDELVEIS», 61-106 (in Ukrainian).
8. **Ohneviuk, V. O.** (2009). Philosophy of Education in structure of researches of the phenomenon of education. *Shliakh osvity*, №4, 2-6 (in Ukrainian).
9. **Prokopenko, L. L.** State educational policy: historical and theoretical aspects. Retrieved from: <http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02%282%29/Prokopenko.pdf> (in Ukrainian).
10. **Sysoieva, S. O.** (2011). Education as an object of study. *Shliakh osvity*, №2, 5-11 (in Ukrainian).
11. **Stasiuk, H. Ye.** (2014). Modern trends in public administration education / the fourth teaching Ukrainian Congress. Lviv: Spolom, 542-547 (in Ukrainian).
12. **Dictionary of Modern Social Sciences** (2006). (Eds.) O. H. Danyliana, M. I. Panova, Kh.: Prapor, 432 (in Ukrainian).
13. **Shulha, N. D.** The essential characteristics of the concept «state educational policy». Retrieved from: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Shulga.pdf> (in Ukrainian).
14. **Resolution of the Council and the Council and the Ministers of Education Meeting Within the Council on the European Dimension in Education** (24 May 1988). ATEE News, 1992/1993, №38/39, 31-32 (in English).

Л. М. Гриневич. ПОНЯТИЕ «ОБРАЗОВАНИЕ», «РАЗВИТИЕ ОБРАЗОВАНИЯ», «ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ПОЛИТИКА» В СОВРЕМЕННОМ НАУЧНОМ ДИСКУРСЕ

В статье раскрыто содержание понятий «образование», «развитие образования», «образовательная политика». Проанализированы категории «глобальное образование», «образование на протяжении всей жизни», «формальное образование», «информальное образование». Исходя из того, что развитие образования тесно связано с политикой государства, охарактеризованы особенности содержательного наполнения понятия «образовательная политика», определены ее субъекты и объекты. Вместе с тем рассмотрена категория «государственная образовательная политика», которая интегрирует в себе внутренние характеристики таких понятий, как «политика», «государственная политика», «образование».

Ключевые слова: евроинтеграционные тенденции; образование; образовательная политика; развитие образования; тенденции.

L. Grinevich. NOTIONS «EDUCATION», «DEVELOPMENT OF EDUCATION», «EDUCATION POLICY» IN THE MODERN SCIENTIFIC DISCOURSE

It is defined the notions «education», «development of education», «education policy». It is emphasized that notion «education» is interpreted widely in different contexts: education – value (state, social, personal); the system of different educational institutions; special process; split-level results; social and cultural result; social institute that influences the social consciousness. It is analyzed the categories: «global education», «lifelong education», «formal education», «informal education».

It is made the conclusion that the development of education is closely connected with the state policy – it is revealed the peculiarities of the content of the notion «education policy», it is defined its subjects and objects. It is studied the category «state education policy» that integrates the internal characteristics of such notions as «policy», «state policy», «education». It is distinguished 5 steps to the development of education policy in Ukraine.

Also it is defined the priorities of the educational policy in European Union that are the basis principles for the development of the unified European Education Area, in particular: multicultural, mobile, open Europe; European skills; professional training for everybody.

It is made the assumption that separate Ukrainian scholars study the problem of integration in the context of moving of Ukraine to the European Educational Area, they use the notion «European process» for denotation the European tendencies.

Keywords: education; education policy; European integration tendencies; development of education; tendencies.

Рецензенти

Огнев'юк В. О. – д. філос. н., проф., академік НАПН України
Сисоєва С. О. – д. п. н., проф., чл.-кор. НАПН України

Стаття надійшла до редакції 01.04.15
Прийнято до друку 23.04.15